

Andijon mashinasozlik instituti “Elektrotexnika, elektromexanika va elektrotexnologiyalar” kafedrası mudiri, dotsent Shukuraliyev Abrorbek taqrizi ostida.

TEXNIKA INSTITUTLARI VA PEDAGOGIKA: ZAMONAVIY TA’LIMDA MUHIM O’RIN

Teshaboyev Rivojiddin Ibrohimjon o’g’li

Andijon mashinasozlik instituti

*“Elektrotexnika, elektromexanika va elektrotexnologiyalar”
kafedrası assistenti.*

O’zbekiston

rivojiddinteshaboyev5@gmail.com

ORCID ID: 0009-0004-4541-4132

Annotatsiya: Zamonaviy pedagogika ta'lim jarayonini faqat bilim berish emas, balki talabaning umumiy intellektual va ijodiy rivojlanishi, uning ijtimoiy va shaxsiy salohiyatini oshirishga qaratilgan yondashuvlarni ham o'z ichiga olishi haqidagi fikr va mulohazalar yuritilgan.

Kalit soʻzlar: pedagogik texnika, zamonaviy pedagogika, intellectual va ijodiy rivojlanish, innovatsion fikrlash, ortiqcha qattiq qoʻllik, mehnat terapiyasi, musiqa terapiyasi, kitob oʻqish.

Kirish. Bugungi kunda texnika institutlarida ta'lim berish faqatgina texnik bilimlarni uzatishdan iborat emas. Zamonaviy pedagogika ta'lim jarayonini faqat bilim berish emas, balki talabaning umumiy intellektual va ijodiy rivojlanishi, uning ijtimoiy va shaxsiy salohiyatini oshirishga qaratilgan yondashuvlarni ham o'z ichiga oladi. Pedagogika fani, ayniqsa, texnika sohasidagi ta'lim tizimida muhim rol o'ynaydi, chunki texnika institutlaridagi o'qitish uslubi nafaqat ilmiy yutuqlarga, balki talabalarning mustaqil fikrlash va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga ham asoslangan bo'lishi kerak.

Pedagogikaning texnika ta'limidagi o'rni, metodologiyasi va o'qitishning zamonaviy texnologiyalari haqida so'z yuritishda, biz nafaqat talabalarning bilimlarini o'zlashtirishini, balki ularni yangi texnologiyalarga moslashishga, innovatsion fikrlashni rivojlantirishga va jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlashni ko'rib chiqamiz.

1. Texnika institutlarida pedagogikaning o'rni va ahamiyati

Texnika institutlari o'zining ilmiy va texnik bilimlar bilan birga, pedagogik yondashuvlarni ham asosiy ta'lim tamoyillaridan biri sifatida qabul qiladi. Pedagogika faqatgina ta'lim jarayonining nazariy va metodik asoslarini tashkil etibgina qolmay, balki o'qituvchining mahoratini, talabaning o'qish motivatsiyasini oshirishni, samarali dars metodlarini ishlab chiqishni ham o'z ichiga oladi.

Texnika sohasida ta'lim olishda o'qituvchilar o'zlarining pedagogik mahoratini yuqori darajada saqlashlari zarur. Chunki texnika va fan sohalari juda tez o'zgarib turadigan sohalar bo'lib, bu sohada o'qitishning eng so'nggi metodlari va pedagogik texnologiyalarni amalda qo'llash zarur. Shu sababli, texnika institutlarida pedagogika fani o'qituvchilarning bilim berish uslublarini

doimiy ravishda takomillashtirishga, yangi texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishga yordam beradi.

Bundan tashqari, texnika institutlarida pedagogika talabaning kasbiy tayyorgarligini oshirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Talaba nafaqat texnik bilimlarga ega bo'lishi, balki o'quv jarayonida yuzaga keladigan muammolarni hal etishda, real dunyo masalalarini echishda amaliy tajribaga ega bo'lishi kerak. Pedagogika texnika institutlarida talabalarni faqat bilim olish bilan emas, balki mustaqil fikrlash, jamoada ishlash, innovatsiyalarni yaratish kabi ko'nikmalarni ham rivojlantiradi.

2. Zamonaviy pedagogik metodlar va texnologiyalar

Texnika institutlarida ta'lim berishda zamonaviy pedagogik metodlarni qo'llash muhim o'rin tutadi. Pedagogika fanida ishlab chiqilgan turli metodlar va texnologiyalar talabalarning ilmiy va amaliy ko'nikmalarini samarali ravishda o'zlashtirishga yordam beradi. Quyidagi pedagogik metodlar va texnologiyalar texnika institutlarida keng qo'llanilmoqda:

a. Interfaol metodlar

Interfaol metodlar talabalarning dars jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlaydi. Bu metodlarda talabalar o'z fikrlarini bildirishadi, muammolarni yechishda jamoa bo'lib ishlashadi va bir-biriga yordam berishadi. Bu metodlar faqatgina nazariy bilimlarni olish bilan cheklanmaydi, balki talabaning mustaqil fikrlashini, muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Interfaol metodlar, jumladan, muammoli o'qitish, rol o'ynash va guruhli muhokamalar texnik ta'limda samarali qo'llaniladi. Talabalar real muammolarni hal qilishda, muhim masalalarni aniqlashda va javob topishda ko'proq ishtirok etadilar. Bu esa ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi.

b. Muammoli o'qitish

Muammoli o'qitish metodi talabalarni faqatgina mavjud bilimlarni o'zlashtirishga emas, balki mustaqil tarzda yangi bilimlar yaratishga ham undaydi. Bu metodda talabalarga murakkab muammolar beriladi va ular shu muammolarni hal qilish uchun bilimlarini qo'llashadi. Bu jarayon talabalarga nafaqat texnik bilimlarni o'zlashtirish, balki ularni amaliyotga tatbiq etish imkonini beradi.

c. Virtual va onlayn ta'lim texnologiyalari

Zamonaviy pedagogika virtual va onlayn ta'lim texnologiyalarini qo'llash orqali talabalar uchun masofaviy o'qish imkoniyatlarini yaratadi. Texnika institutlari bu imkoniyatlardan samarali foydalanib, o'quvchilarni masofadan turib o'qitishadi, virtual laboratoriyalarni va simulyatsiyalarni taqdim etishadi. Bu talabalarni yanada mustahkam bilim va ko'nikmalarga ega qilishda yordam beradi.

Shuningdek, zamonaviy o'qitish texnologiyalari yordamida talabalarga interaktiv darslar, video darslar, onlayn testlar va qo'llanmalar taqdim etiladi. Bu o'z navbatida talabaning mustaqil o'rganish qobiliyatini oshiradi.

d. Differentsiatsiya va individualizatsiya

O'qitish jarayonida talabalarning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish zarur. Differentsiatsiya va individualizatsiya metodlari o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olib, ta'limni

tashkil etishni ta'minlaydi. Har bir talabaning o'qish tezligi, uslubi va qiziqishlari turlicha bo'lishi mumkin, shuning uchun o'qitish jarayonida ularning individual xususiyatlariga moslashish juda muhimdir.

3. O'qituvchining pedagogik mahorati

Texnika institutlarida muvaffaqiyatli ta'lim olishning asosiy omili — bu o'qituvchilarning pedagogik mahoratidir. O'qituvchi nafaqat texnik bilimlarni talabalarga uzatish, balki pedagogik texnologiyalarni qo'llash, talabaning faolligini oshirish, darsni qiziqarli va samarali o'tkazish kabi ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak. O'qituvchilarning pedagogik mahorati nafaqat bilimlarni yetkazishning uslubiga, balki talaba bilan o'zaro munosabatda bo'lish, uning motivatsiyasini oshirish, qo'llab-quvvatlash kabi jihatlarga ham ta'sir qiladi.

Pedagogik mahoratning yana bir muhim jihati shundaki, o'qituvchi talabalar bilan muntazam muloqot qilib, ularning ehtiyojlari va qiyinchiliklarini tushunishi kerak. Bu jarayon talabalar uchun ta'limni yanada samarali va qiziqarli qilishga yordam beradi.

4. Pedagogik nazorat va baholash

Texnika institutlarida ta'lim jarayonida pedagogik nazorat va baholashning ahamiyati katta. Nazoratning asosiy vazifasi talabaning o'zlashtirgan bilimlarini baholash, vaqtida yordam berish va o'quv jarayonining sifatini oshirishdir. Baholashda yangi texnologiyalar va metodlar qo'llaniladi, masalan, onlayn testlar, interaktiv baholash tizimlari va avtomatik baholash vositalari orqali talabalar bilim darajasi samarali tarzda o'lchanadi.

Natijalar va muhokamalar:

1.Tehnika institutlarining roli: Tehnika institutlari zamonaviy jamiyatda muhim o'rin egallaydi. Ular texnik sohalarda malakali kadrlar tayyorlashda asosiy o'quv muassasalaridir. O'quvchilar muhandislik, texnologiya, informatika va boshqa ilmiy-texnik sohalarda chuqur bilimga ega bo'lishadi. Bu esa mamlakatning ilmiy-texnik rivojlanishiga hissa qo'shadi.

2.Pedagogika va ta'lim tizimi: Pedagogika bilimlari, o'qitish metodlari va talabalarga ta'lim berishning samarali usullari texnik ta'limda ham muhim rol o'ynaydi. Tehnika institutlarida o'qituvchilar nafaqat soha bilimlarini, balki ta'lim berish metodikasini ham yaxshi bilishlari kerak. Samarali pedagogik usullar yordamida talabalarning o'qish motivatsiyasi oshadi, o'qitish samaradorligi yuksaladi.

3.Innovatsiyalar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar: Tehnika institutlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar va interaktiv o'qitish usullari qo'llanilmoqda. Masalan, onlayn ta'lim, multimedia, simulyatsiya va laboratoriya mashg'ulotlari orqali o'quvchilarga zamonaviy bilimlar berilishi mumkin.

4.Praktik tajriba va ishlab chiqarish bilan hamkorlik: Tehnika institutlarida o'quvchilar ko'pincha amaliyotlar va stajirovkalar orqali ishlab chiqarish sohalari bilan yaqin aloqada bo'lishadi. Bu, o'z navbatida, ularning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi va kelajakdagi ishchi kuchining talab va ehtiyojlariga mos keladigan malakalarga ega bo'lishlariga imkon yaratadi.

1.Tehnika va pedagogikaning integratsiyasi: Tehnika institutlarida o'qituvchi va talabalar o'rtasida samarali kommunikatsiya, pedagogik va ilmiy-tadqiqot faoliyatini integratsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Ba'zi texnik institutlarda pedagogik mahoratning yetarli darajada

rivojlanmaganligi kuzatiladi, bu esa talabalarning o'qish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli, o'qituvchilarni ta'lim metodologiyasi bo'yicha doimiy ravishda qayta tayyorlash va malakasini oshirish zarur.

2. Tehnika institutlaridagi ta'limning amaliyoti: Tehnika institutlarida ko'proq amaliy va praktika asosidagi ta'lim tizimiga e'tibor qaratish muhim. Teoriya va amaliyot o'rtasidagi muvozanatni saqlash talab qilinadi. Bu talabalar o'z bilimlarini real hayotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'lib, kelajakda ishga kirishish imkoniyatlarini oshiradi.

3. Pedagogik texnologiyalarni joriy etish: Yangi pedagogik texnologiyalar va o'qitish usullari o'qituvchilar va talabalarga zamonaviy ta'lim sharoitlarida muvaffaqiyatli ishlash imkonini beradi. Lekin ba'zida ularni joriy etish hamda o'qituvchilarning yangi texnologiyalarni qabul qilishi, qo'llay olishlari qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Shu sababli, pedagogik texnologiyalarni samarali joriy etish uchun o'qituvchilarning malakasini oshirish zarurati mavjud.

4. Pedagogika va texnika o'rtasidagi aloqaning kuchayishi: Pedagogika nazariyasi va texnik ta'limni yanada integratsiya qilish zarur. Bu orqali talabalarga yanada ko'proq yangiliklar va yangi texnologiyalarni o'rgatish mumkin. O'quv dasturlarini doimiy ravishda yangilab borish, yangi ilmiy kashfiyotlar va texnologiyalarni inobatga olish talab qilinadi.

Umuman olganda, texnika institutlaridagi pedagogika va o'qitish jarayonlarini yaxshilash, zamonaviy pedagogik usullar va texnologiyalarni joriy etish, amaliyot bilan integratsiyalashgan ta'lim tizimini yaratish orqali kadrlar tayyorlash sifatini oshirish mumkin.

Xulosa

Texnika institutlarida pedagogika fani nafaqat o'qituvchilarni tayyorlash, balki talabalarga texnik bilimlarni samarali ravishda uzatish, ularning ijodiy va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xo'jaev, M. (2015). *Ta'limda innovatsion texnologiyalar.* Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
2. Jabborov, A., & Tursunov, R. (2018). *Pedagogika asoslari.* Tashkent: Fan va texnologiya.
3. Mirzaev, Sh. (2020). *Tehnika ta'limi va uning rivojlanish yo'llari.* Tashkent: Universitet nashr.
4. Akhmedov, A. (2017). *O'zbekiston ta'lim tizimi va pedagogik innovatsiyalar.* Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.